JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

JULIANE KOKOTT

6 päivänä maaliskuuta 2008 [1]

I Johdanto

1. Yhteisöjen tuomioistuin käsittelee nyt esillä olevassa asiassa jälleen kerran kysymystä siitä, miten yhteisön kilpailuoikeuden määräyksiä sovelletaan urheilun alalla. Nyt esillä olevan asian kohteena on kaksoisrooli, joka Kreikan auto- ja matkailuliitolla [2] (jäljempänä ELPA) on moottoriurheilutapahtumissa.

2. ELPAn kaksoisroolia voidaan kuvata seuraavasti: Ensinnäkin se järjestää Kreikassa urheilukilpailuja moottoriurheilun alalla; se on perustanut tätä varten moottoripyöräkilpailujen kansallisen lautakunnan ETHEAMin [3] ja antanut sille tehtäväksi moottoripyöräkilpailujen valvomisen ja järjestämisen. Toiseksi ELPA myöntää moottoripyöräkilpailuja koskevat viralliset luvat, jotka voidaan Kreikan lainsäädännön nojalla myöntää ainoastaan ELPAn puoltavan lausunnon perusteella.

3. Riippumaton kreikkalainen moottoripyöräurheiluyhdistys MOTOE [4] joutui kokemaan ELPAn kaksoisroolin seuraukset. MOTOE halusi järjestää omalla vastuullaan moottoripyöräkilpailusarjan Kreikassa vuonna 2000 mutta ei saanut siihen lupaa, koska ELPA ei antanut puoltavaa lausuntoa toimivaltaiselle viranomaiselle.

4. Kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta tämä herättää kysymyksen siitä, onko ELPAn kaksoisrooli yhteensopiva EY 82 ja EY 86 artiklan kanssa. Tätä varten on kuitenkin ratkaistava ensin se, sovelletaanko yhteisön kilpailuoikeutta ylipäänsä ELPAn kaltaiseen urheilun alalla toimivaan voittoa tavoittelemattomaan yhdistykseen tai missä määrin näin tehdään.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön lainsäädäntö*

5. Nyt esillä olevaa asiaa koskevat yhteisön oikeussäännöt sisältyvät EY 82 ja EY 86 artiklan kilpailusääntöihin.

1 – Alkuperäinen kieli: saksa.
2 – Elliniki Leschi Aftokinitou kai Periigiseon.
3 – Ethniki Epitropi Agonon Motosikletas.
4 – Motosykletistiki Omospondia Ellados.

6. EY 82 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Yhteismarkkinoille soveltumatonta ja kiellettyä on yhden tai useamman yrityksen määräävän aseman väärinkäyttö yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla, jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Tällaista väärinkäyttöä voi olla erityisesti:

a) kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen;

b) tuotannon, markkinoiden tai teknisen kehityksen rajoittaminen kuluttajien vahingoksi;

c) erilaisten ehtojen soveltaminen eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;

d) sen asettaminen sopimuksen syntymisen edellytykseksi, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.”

7. EY 86 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltiot eivät toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee julkisia yrityksiä taikka yrityksiä, joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia ja joka on ristiriidassa tämän sopimuksen, etenkin sen 12 ja 81–89 artiklan määräysten kanssa.

2. Yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa.

– –.”

B *Kansallinen lainsäädäntö*

8. Kreikan lain 2696/1999 [5] (jäljempänä tieliikennelaki), sellaisena kuin se oli voimassa asiassa merkityksellisenä ajanjaksona vuonna 2000, 49 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Eläimillä vedettävillä ajoneuvoilla, eläimillä, polkupyörillä, autoilla, kolmipyöräisillä ajoneuvoilla, moottoripyörillä ja moottoripolkupyörillä käytäviä kilpailuja saadaan järjestää yleisillä ja yksityisillä teillä tai alueilla vain, jos on ensin saatu tätä koskeva lupa.

2. Edellisessä momentissa tarkoitetun luvan

– –

c) kaikkia auto-, kolmipyörä-, moottoripyörä- ja moottoripolkupyöräkilpailuja varten antaa yleisestä järjestyksestä vastaava ministeri tai tämän valtuuttamat viranomaiset sen jälkeen, kun on saatu sellaisen oikeushenkilön puoltava lausunto, joka virallisesti edustaa Kreikassa Kansainvälistä autourheiluliittoa (FIA), Kansainvälistä moottoripyöräliittoa (FIM) ja vanhojen ajoneuvojen osalta Kansainvälistä vanhojen ajoneuvojen liittoa (FIVA) – –.”

9. Lisäksi Kreikan lain 2725/1999 [6] 134 §:n 8 momentissa säädetään muun muassa seuraavaa:

”Moottoriajoneuvokilpailut ja niihin liittyvät urheilulajit (auto, formula, karting, moottoripyöräily jne.) ovat urheilutoimintaa, jota säännellään tämän lain säännöksissä.”

C *Yhdistyksen säännöt*

10. ETHEAMin julkaisema ELPAn moottoripyöräkilpailujen vuosikirja (2000) sisältää ETHEAMin vuotta 2000 koskevat yleiskirjeet. Vuosikirjassa ilmoitetaan muun muassa kilpailujen lupien myöntämistä varten toimitettavat asiakirjat, kilpailusäännöt sekä osallistumismaksut ja muut taloudelliset seikat. Vuosikirjassa julkaistaan lisäksi kansalliset moottoripyöräurheilusäännöt (EAKM [7]), joissa määrätään muun muassa seuraavaa:

5 – FEK A’ 57.

6 – FEK A’ 121.

7 – Ethnikos Athlitikos Kanonismos Motosikletas.

”10.7. Kaikissa ETHEAMin/ELPAn mestaruus-, cup- tai palkintokilpailuja käsittävissä urheilutapahtumissa voidaan kaupallisesti esittää jokin tukija siten, että tukija mainitaan kilpailujen nimessä tai alanimessä, ainoastaan, jos ETHEAM/ELPA on ensin antanut puoltavan lausuntonsa.

huolehdittava kilpailutapahtuman vakuutusturvasta, joka kattaa järjestäjän, valmistajien, kuljettajien, matkustajien –– vastuun niiden onnettomuuksien ja vahinkojen varalta, joita kolmansille koituu kilpailutapahtumien ja harjoitusten aikana.”

– –

III Tosiseikat ja oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

60.6. Kilpailutapahtumien aikana sallitaan mainonta kuljettajien asuissa ja moottoripyörissä. Kypärissä mainonta on sallittua missä laajuudessa tahansa, kunhan se ei vaikuta kypärän teknisiin ominaisuuksiin. ETHEAMin/ELPAn mestaruus-, cup- ja palkintokilpailusarjoihin kuuluvissa nopeus- ja motocrosskisoissa järjestäjillä ei ole oikeutta velvoittaa kuljettaa tai matkustajaa mainostamaan tai määrätä koneessa mainostettavaksi mitä tahansa tuotetta, paitsi jos kilpailija antaa tähän suostumuksensa. Jos ETHEAMilla/ELPAlla on voimassa oleva sponsorointisopimus, kuljettajien, matkustajien ja moottoripyörien osalta on noudatettava kaikkia kyseisessä sopimuksessa asetettuja ehtoja.

11. ELPA edustaa Kreikassa virallisesti Kansainvälistä moottoripyöräliittoa (FIM). Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan ELPA on voittoa tavoittelematon yhdistys, joka järjestää kilpailuja moottoriurheilun alalla ja tekee tässä yhteydessä myös sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia.

12. ELPA on luovuttanut ETHEAMille (moottoripyöräkilpailujen kansallinen lautakunta) toimivaltansa valvoa kansallista kilpailutoimintaa ja antanut sille tehtäväksi käyttää urheilua koskevia valtuuksiaan moottoripyöräurheilun alalla koko maassa.

– –

13. MOTOE on ELPAsta riippumaton voittoa tavoittelematon moottoripyöräyhdistys, jonka toimintaan kuuluu moottoripyöräkilpailujen järjestäminen Kreikassa. Yhdistyksen jäseninä on useita alueellisia moottoripyöräseuroja.

110.1. Järjestäjän on joko suoraan tai valvontaviranomaisen välityksellä

14. MOTOE haki 13.2.2000 Kreikan yleisestä järjestyksestä vastaavalta ministeriöltä lupaa moottoripyöräkilpailusarjan järjestämiseen. Hakemukseen sisältyi suunniteltujen kilpailujen ohjelma, jonka mukaan 26.3.2000 ja 3.12.2000 välisenä ajanjaksona järjestettäisiin yhteensä 28 kilpailua eri moottoriseuroissa, jotka kaikki olivat MOTOEn jäseniä. Ohjelma toimitettiin 8.2.2000 ELPAlle, jotta se antaisi tarvittavan puoltavan lausuntonsa, joka tarvitaan kilpailulupaa varten.

15. ELPA vaati 16.3.2000 päivätyssä kirjeessään, että MOTOE esittäisi kustakin suunnittelemastaan kilpailusta kaksi kuukautta ennen niiden suunniteltua ajankohtaa erityissäännöt, jotta kilpailijat, kilpailureitit ja -paikat, turvallisuustoimenpiteet ja yleiset edellytykset turvalliselle kilpailulle voitaisiin tarkastaa. Lisäksi kirjeessä vaadittiin kilpailuja järjestäviä seuroja toimittamaan kopiot säännöistään ETHEAMille.

16. MOTOE haki tämän vuoksi yleisestä järjestyksestä vastaavalta ministeriöltä 5.5.2000 päivätyllä kirjeellä lupaa 9.7.2000 ja 26.11.2000 välisenä aikana järjestettäville kuudelle kilpailulle ja toimitti kirjeen liitteenä kilpailujen erityiset toimeenpanosäännöt sekä jäljennökset edellä mainituista jäsenseurojen säännöistä. Yleisestä järjestyksestä vastaava ministeriö toimitti tämän hakemuksen ja sen liitteenä olevat asiakirjat 20.5.2000 ELPAlle lausuntoa varten.

17. ELPA/ETHEAM lähetti MOTOElle 6.7.2000 kirjeen, jossa todettiin seuraavaa:

”1. Lainsäädännön mukaan moottoripyörien mestaruus-, cup- ja palkintokilpailut järjestää ETHEAM, jonka on tähän valtuuttanut ELPA, joka on Kansainvälisen moottoripyöräliiton ainoa laillinen edustaja Kreikassa.

2. Jos jokin elin tai seura, joka täyttää edellytykset, joiden on täytyttävä kilpailujen järjestämiseksi ja toimeenpanemiseksi, haluaa, että jokin erityinen cup- tai palkintokilpailu julistetaan järjestettäväksi, sen on käännyttävä ETHEAMin puoleen ja ehdotettava tällaisen kilpailun julistamista. Sen jälkeen kun ETHEAM on tarkastanut, täyttääkö ehdotettu kilpailu edellytykset, se tekee vastaavan päätöksen sekä määrää myös kilpailujen toimeenpanon ehdoista noudattaen aina kansainvälisiä ja kansallisia säännöksiä.

3. Cup- tai palkintokilpailusarjaan on kuuluttava samankaltaisia kilpailuja, esimerkiksi ainoastaan scramble- tai enduro-kilpailuja. Kaikki yksittäiset tapahtumat, jotka eivät sisälly jo pidettäviksi julistettuihin mestaruus-, cup- tai palkintokilpailusarjoihin, voidaan luokitella ainoastaan ystävyyskilpailuiksi.

4. Jotta kilpailun järjestämistä myös cup- tai palkintokilpailusarjan yhteydessä voidaan puoltaa, jokaisen järjestäjän, joka on ottanut tehtäväkseen jonkin sellaisen kilpailun järjestämisen, joka lisätään tiettyyn cup- tai palkintokilpailusarjaan, on täytettävä edellytykset, jotka esitetään kansallisissa moottoripyöräkilpailujen kilpailusäännöissä ja ETHEAMin ohjekirjeissä. Lopuksi teidän on ymmärrettävä, että kun kilpailukauden keskellä pyydetään lisäkilpailujen järjestettäväksi julistamista, päivämäärät, joihin kilpailut on pyydetty sijoitettaviksi, eivät saa vaikuttaa ohjelmaan jo otettuihin kilpailuihin, ja näin on tehtävä kilpailijoiden ja järjestäjien edun takia. Edellä esitetyn tultua todetuksi ETHEAM on käytettävissänne, jos pyydätte mahdollisuutta, että jokin cup- tai palkintokilpailu julistetaan järjestettäväksi moottoripyöräkilpailuja koskevien kansallisten säännösten mukaisesti tänä vuonna, ja ETHEAM odottaa vuoden 2001 kilpailuohjelmaanne, jotta myös nämä kilpailut voidaan sisällyttää jokavuotiseen ohjelmaan. Ohjelmanne on toimitettava ETHEAMille/ELPAlle viimeistään 15.9.2000."

18. MOTOE vaati 26.7.2000 yleisestä järjestyksestä vastaavaa ministeriötä ilmoittamaan, mikä on sen hakemuksen tilanne. Yleisestä järjestyksestä vastaava ministeriö vastasi 7.8.2000 päivätyllä kirjeellään, ettei luvan edellyttämää ELPAn eli ETHEAMin puoltavaa lausuntoa ollut vielä annettu.

19. MOTOE nosti tämän jälkeen Dioikitiko Protodikeio Athinonissa [8] kanteen, jossa se vaati 5:tä miljoonaa Kreikan drakmaa (GRD) [9] korvaukseksi kärsimistään vahingoista. MOTOE väitti, että moottoripyöräkilpailujen järjestämistä koskevan lupahakemuksen – MOTOEn mukaan lainvastaisesta – hiljaisesta hylkäämisestä on aiheutunut vahinkoa, koska sen maine ja uskottavuus on kärsinyt sen jäseninä olevien yhdistysten, kreikkalaisten moottoripyöräilijöiden ja laajan yleisön silmissä. MOTOE väitti, että tieliikennelain 49 § on ristiriidassa Kreikan perustuslaissa vahvistetun hallintoviranomaisten puolueettomuuden periaatteen kanssa sekä EY 82 ja EY 86 artiklan kanssa. ELPA esiintyi menettelyssä väliintulijana tukemassa Kreikan valtion vaatimuksia.

20. Kreikan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi MOTOEn kanteen sillä perusteella, että lupa oli evätty lainmukaisesti, koska hakemuksesta ei ollut annettu tieliikennelain 49 §:n mukaista puoltavaa lausuntoa. Tuomioistuin hylkäsi lisäksi väitteen siitä, että tieliikennelain 49 § olisi ristiriidassa Kreikan perustuslain tai yhteisön oikeuden kanssa.

21. MOTOE valitti tästä tuomiosta Dioikitiko Efeteio Athinoniin, [10] ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

8 – Hallintoasioita käsittelevä tuomioistuin, Ateena.

9 – Lopullisen euron vaihtokurssin (1 euro = 340,750 GRD) mukaan tämä summa vastaa 14 673,51 euroa.

10 – Ylemmän oikeusasteen hallintotuomioistuin, Ateena.

IV Ennakkoratkaisupyyntö

22. Dioikitiko Efeteio Athinon keskeytti asian käsittelyn 21.11.2006 tekemällään päätöksellä, joka saapui yhteisöjen tuomioistuimeen 5.2.2007, ja esitti siinä yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

”1) Voidaanko EY 82 ja EY 86 artiklaa tulkita siten, että niiden soveltamisalaan kuuluu myös toiminta, jota harjoittaa Kansainvälisen moottoripyöräliiton kansallisen edustajan ominaisuudessa toimiva oikeushenkilö, joka harjoittaa aiemmin tässä välipäätöksessä kuvaillun kaltaista taloudellista toimintaa solmimalla sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia moottoriurheilualalla järjestämiensä urheilutapahtumien yhteydessä?

2) Jos vastaus edelliseen kysymykseen on myöntävä, onko perustamissopimuksen edellä mainittujen määräysten kanssa sopusoinnussa lain 2696/1999 49 §, jossa, siltä osin kuin kyse on siitä, että toimivaltainen kansallinen viranomainen (nyt esillä olevassa asiassa yleisestä järjestyksestä vastaava ministeriö) antaa luvan moottoriajoneuvokilpailujen järjestämiselle, annetaan edellä mainitulle oikeushenkilölle toimivalta antaa puoltava lausunto kilpailujen toimeenpanemiseksi, ilman että siinä asetettaisiin tälle toimivallalle rajoituksia tai ehtoja tai ilman että siinä säädettäisiin tämän toimivallan käyttöön kohdistuvasta valvonnasta?”

23. Kreikan hallitus ja Euroopan yhteisöjen komissio ovat esittäneet kirjallisia ja suullisia huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimessa vireillä olevassa menettelyssä. MOTOE on esittänyt ainoastaan suullisia huomautuksia.

V Asian arviointi

A *Alustavat huomautukset*

24. Urheilu ei jää kokonaisuudessaan EY:n perustamissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä on tunnustettu niin politiikassa kuin yhteisöjen tuomioistuinten oikeuskäytännössäkin.

25. Poliittisella tasolla Amsterdamin sopimusta (vuonna 1997) käsitellyt hallitustenvälinen konferenssi kehotti urheilusta antamassaan julistuksessa [11] Euroopan unionin elimiä kuuntelemaan urheilujärjestöjä silloin, kun on kyse tärkeistä urheiluun vaikuttavista asioista, ja kiinnittämään tällöin erityisesti huomiota amatööriurheilun erityispiirteisiin. Nizzan Eurooppa-neuvosto (2000) antoi puheenjohtajan päätelmien liitteenä

11 – Hallitustenvälisen konferenssin 2.10.1997 allekirjoittaman Amsterdamin sopimuksen päätösasiakirjaan liitetty julistus N:o 29 (EYVL 1997, C 340, s. 136).

vastaavan julistuksen.[12] Komissio hyväksyi viime vuonna urheilun valkoisen kirjan, jossa tarkastellaan muun muassa yhteisön oikeuden vaikutuksia urheiluun ja vahvistetaan yhteisön säännöstön (acquis communautaire) soveltuvan urheilun alalla.[13]

26. Tämänkaltaiset julistukset ja aloitteet korostavat sitä, että urheilu kuuluu jossain määrin Euroopan unionin ja Euroopan yhteisöjen toimialaan. Lissabonin sopimuksen[14] voimaantulon myötä urheilu sisällytetään nimenomaisesti Euroopan unionin primaarioikeuteen.[15]

27. Yhteisöjen tuomioistuinten vakiintuneessa oikeuskäytännössä[16] puolestaan tunnustetaan, että urheilutoiminta kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan ainakin siltä osin kuin toiminta on EY 2 artiklassa tarkoitettua taloudellista toimintaa.[17] Alussa etualalla oli pikemminkin perusvapauksien merkitys urheilun alalla,[18] mutta nykyisin EY:n perustamissopimuksen kilpailusäännöt painottuvat entistä enemmän oikeuskäytännössä.[19] Niin on myös nyt esillä olevassa asiassa, jossa yhteisöjen tuomioistuimelta pyydetään EY 82 ja EY 86 artiklan tulkintaa.

28. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee siis EY 82 ja EY 86 artiklan sovellettavuutta ELPAn kaltaiseen voittoa tavoittelemattomaan yhdistykseen. Toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sen sijaan keskittyy

12 – ”Julkilausuma yhteisten politiikkojen täytäntöönpanossa huomioon otettavista eurooppalaisen urheilun erityispiirteistä ja sen yhteiskunnallisesta merkityksestä”, Nizzan Eurooppa-neuvosto (7.–9.12.2000), puheenjohtajan päätelmät (52 kohta ja liite IV, vrt. erityisesti päätelmiin sisältyvän julistuksen 1, 7 ja 17 kohta).

13 – KOM(2007) 391 lopullinen, vrt. erityisesti kirjan johdanto (s. 2) ja 4.1 kohta (s. 14 ja sitä seuraavat sivut). Vrt. myös urheilun valkoiseen kirjaan liittyvän 11.7.2007 julkaistun komission työasiakirjan ”Commission Staff Working Document – The EU and Sport: Background and Context” SEC(2007) 935 3.4 ja 4 kohta. Valkoinen kirja ja työasiakirja ovat saatavilla Internet-osoitteesta http://ec.europa.eu/sport/index_en.html (10.1.2008).

14 – Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu Lissabonissa 13.12.2007 (EUVL C 306, s. 1).

15 – Vrt. erityisesti Euroopan unionin toimintaa koskevan tulevan sopimuksen uuden numeroinnin mukainen 6 artiklan e alakohta ja 165 artikla; ks. vastaavasti jo Roomassa 29.10.2004 allekirjoitetun Euroopan unionin perustuslakisopimuksen I-17 artiklan e alakohta ja III-282 artikla (EUVL C 310, s. 1).

16 – Asia C-519/04, Meca-Medina, tuomio 18.7.2006 (Kok. 2006, s. I-6991, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 – Tämä oikeuskäytäntö ei ole menettänyt merkityksellisyyttään siltä osin kuin kyse on EY:n perustamissopimuksessa vahvistettujen perusvapauksien soveltamisalan rajaamisesta tai – kuten nyt esillä olevassa asiassa – EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjen soveltamisalan rajaamisesta. Yleisellä tasolla on kuitenkin pidettävä mielessä, että edellä mainitun oikeuskäytännön lähtökohdat perustuvat ajanjaksoon, jona yhteisö vielä oli olennaisilta osin talousyhteisö. Euroopan unionin kansalaisuuden ja useiden uusien yhteisön politiikkojen käyttöönoton jälkeen erityisesti kasvatuksen ja nuorison alalla EY:n perustamissopimus käsittää nykyään urheilun osalta muitakin kuin taloudellisia näkökohtia. Viimeistään Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä on varmaa, että urheilu kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan myös muilta osin kuin silloin, kun se on taloudellista toimintaa; tämä vahvistetaan Euroopan unionin toimintaa koskevan tulevan sopimuksen XII osastossa ”Koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu”.

18 – EY:n perustamissopimuksen mukaisista perusvapauksista vrt. asia 36/74, Walrave ja Koch, tuomio 12.12.1974 (Kok. 1974, s. 1405, Kok. Ep. II, s. 415); asia 13/76, Donà, tuomio 14.7.1976 (Kok. 1976, s. 1333, Kok. Ep. III, s. 177); asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921); yhdistetyt asiat C-51/96 ja C-191/97, Deliège, tuomio 11.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2549) ja asia C-176/96, Lehtonen ja Castors Braine, tuomio 13.4.2000 (Kok. 2000, s. I-2681); vastaavista assosiaatiosopimusten määräyksistä vrt. myös asia C-438/00, Deutscher Handballbund, tuomio 8.5.2003 (Kok. 2003, s. I-4135) ja asia C-265/03, Simutenkov, tuomio 12.4.2005 (Kok. 2005, s. I-2579).

19 – Vrt. edellä alaviitteessä 16 mainitussa asiassa Meca-Medina annettu tuomio ja asia T-193/02, Piau v. komissio, tuomio 26.1.2005 (Kok. 2005, s. II-209, vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-171/05 P, Piau v. komissio, 23.2.2006 antamalla määräyksellä, Kok. 2006, s. I-37). Yhteisöjen tuomioistuimen julkisasiamiehet ovat käsitelleet tähän liittyvää problematiikkaa jo aikaisemmin, vrt. erityisesti julkisasiamies Lenzin 20.9.1995 esittämä ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 18 mainitussa asiassa Bosman, 253–286 kohta; julkisasiamies Cosmasin 18.3.1999 esittämä ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 18 mainituissa yhdistetyissä asioissa Deliège, 103–114 kohta ja julkisasiamies Alberin 22.6.1999 esittämä ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 18 mainitussa asiassa Lehtonen ja Castors Braine, 101–114 kohta.

ELPAn kaksoisrooliin yhdistyksenä, joka osallistuu moottoripyöräkilpailuja koskevan virallisen luvan myöntämiseen ja samalla järjestää itse tällaisia kilpailuja.

B *EY 82 ja EY 86 artiklan sovellettavuus (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys)*

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, kuuluuko EY 82 ja EY 86 artiklan soveltamisalaan sellaisen voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen toiminta, jolla on yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja koskevien lupien myöntämiseen ja joka myös itse järjestää tällaisia kilpailuja ja tekee tässä yhteydessä sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia.

30. Yhteisön kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa. [20] EY 82 ja EY 86 artiklan soveltamisen perusedellytyksenä näin ollen on, että kyseessä oleva yhdistys on EY:n perustamissopimuksen kilpailumääräyksissä tarkoitettu yritys (vrt. tästä jäljempänä otsikko 1.). EY 82 artiklan soveltaminen edellyttää lisäksi, että kyseessä olevalla yhdistyksellä on määräävä markkina-asema ja sen toiminta vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (vrt. tästä jäljempänä otsikko 2.). EY 86 artiklan 1 kohdan sovellettavuuden selvittämiseksi on lisäksi tutkittava, onko kyseessä oleva yhdistys saanut valtiolta erityis- tai yksinoikeuksia (vrt. tästä jäljempänä otsikko 3.).

1. EY:n kilpailuoikeudessa tarkoitettu yrityksen käsite

31. Kilpailuoikeutta koskevissa tapauksissa yrityksen käsite on määriteltävä asianomaisen toiminnan perusteella, ja sillä tarkoitetaan jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta. [21] Elin, joka ei harjoita taloudellista toimintaa, ei ole kilpailuoikeudessa tarkoitettu yritys. [22]

32. Taloudellista toimintaa (toiminta yrityksenä) on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluja tarjotaan tietyillä markkinoilla. [23] Vaikka kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tehdä tältä osin lopullinen arvio ELPAn toiminnasta, yhteisöjen tuomioistuin voi esittää ennakkoratkaisumenettelyssä

20 – Asia C-280/06, Ente Tabacchi Italiani ym., tuomio 11.12.2007 (Kok. 2007, s. I-10893, 38 kohta).

21 – Vrt. esim. asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991 (Kok. 1991, s. I-1979, 21 kohta); yhdistetyt asiat C-264/01, C-306/01, C-354/01 ja C-355/01, AOK Bundesverband ym., tuomio 16.3.2004 (Kok. 2004, s. I-2493, 46 kohta); asia C-222/04, Cassa di Risparmio di Firenze, tuomio 10.1.2006 (Kok. 2006, s. I-289, 107 kohta); asia C-237/04, Enirisorse, tuomio 23.3.2006 (Kok. 2006, s. I-2843, 28 kohta) ja edellä alaviitteessä 20 mainittu asia Ente Tabacchi Italiani ym., tuomion 38 kohta.

22 – Asia C-309/99, Wouters, tuomio 19.2.2002 (Kok. 2002, s. I-1577, 112 kohta).

23 – Asia C-35/96, komissio v. Italia, tuomio 18.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3851, 36 kohta); yhdistetyt asiat C-180/98–C-184/98, Pavlov ym., tuomio 12.12.2000 (Kok. 2000, s. I-6451, 75 kohta); asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001 (Kok. 2001, s. I-8089, 19 kohta); edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 108 kohta ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Enirisorse, tuomion 29 kohta.

kaikki tulkintaan liittyvät seikat, joista on hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle, kun se ratkaisee asian. [24]

33. ELPA on yhdistys, joka tarjoaa kahdenlaisia palveluja: Ensinnäkin se järjestää itse moottoripyöräkilpailuja Kreikassa tätä tarkoitusta varten perustamansa lautakunnan ETHEAMin [25] avulla. Toiseksi kansallisen tuomioistuimen antamien tietojen mukaan se markkinoi näitä moottoripyöräkilpailuja ainakin tekemällä sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia.

34. Näillä molemmilla toiminnoilla – moottoripyöräkilpailujen järjestämisellä ja markkinoinnilla – on omat markkinansa riippumatta siitä, tarjoaako ELPA kyseessä olevia palveluita monopoliasemassa vai tarjoavatko niitä myös muut, kuten MOTOE. Näiden palvelujen kysyjiä ovat näin ollen moottoripyöräkilpailujen *järjestämisen* yhteydessä niihin osallistuvat moottoripyöräkuljettajat tai heidän seuransa, jotka maksavat palveluista vastikkeen. ELPA puolestaan tarjoaa moottoripyöräkilpailujen *markkinointipalveluja* kulloisillekin sponsoreille, mainostajille ja vakuuttajille. Kuten suullisessa käsittelyssä kävi ilmi, moottoripyöräkilpailuja voidaan kuitenkin markkinoida myös myymällä pääsylippuja kilpailupaikoille sekä myymällä mahdollisesti televisiointioikeuksia.

35. Kreikan hallitus kiistää väitteen, jonka mukaan ELPA *järjestäisi* nykyään itse moottoripyöräkilpailuja. Tältä osin on riittävää todeta, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on ottaa huomioon ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt, ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat, sellaisina kuin kansallinen tuomioistuin on ne määritellyt. [26] Ennakkoratkaisupyynnön lähtökohtana on nimenomaisesti se, että ELPA järjestää itse moottoripyöräkilpailuja. Kuten myös suullisessa käsittelyssä kävi ilmi, ELPA näyttää joka tapauksessa tukevan joitakin moottoripyöräseuroja moottoripyöräkilpailujen järjestämisessä ja toimivan toisinaan tällaisten kilpailujen rinnakkaisjärjestäjänä. Jos ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tältä osin myöhemmin tekemistä selvityksistä ei muuta ilmene, tämä viittaa siihen, että ELPA järjestää edelleen moottoripyöräkilpailuja. Yhteisöjen tuomioistuimessa käydyssä menettelyssä kävi lisäksi kiistattomasti ilmi, että ELPA *markkinoi* moottoripyöräkilpailuja.

36. Kaikki edellä esitetty puoltaa näkemystä siitä, että ELPAn kaltaisen yhdistyksen toiminta on luonteeltaan taloudellista ja että ELPA on siten yritys.

37. Kuten jäljempänä osoitan, yritykseksi määrittelemistä ei estä se, että ELPAn tarjoamat palvelut liittyvät urheiluun, että ELPA on voittoa tavoittelematon yhdistys ja että

24 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Enirisorse, tuomion 30 kohta.

25 – Koska ELPA on perustanut ETHEAMin varta vasten tähän tarkoitukseen, ETHEAMin toiminnan on katsottava kuuluvan ELPAn toimintaan (vrt. tästä edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 110 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

26 – Yhdistetyt asiat C-482/01 ja C-493/01, Orfanopoulos ja Oliveri, tuomio 29.4.2004 (Kok. 2004, s. I-5257, 42 kohta); asia C-28/04, Tod's, tuomio 30.6.2005 (Kok. 2005, s. I-5781, 14 kohta) ja asia C-246/04, Turn- und Sportunion Waldburg, tuomio 12.1.2006 (Kok. 2006, s. I-589, 21 kohta).

ELPA osallistuu moottoripyöräkilpailujen lupien myöntämiseen.

– Urheiluun liittyvät palvelut

38. Vaikka kyseessä olevat palvelut liittyvät urheiluun, niitä voidaan pitää taloudellisena toimintana, johon näin ollen sovelletaan EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjä.[27] Merkittävästä yhteiskunnallisesta merkityksestä[28] huolimatta urheilulla on nykyään myös taloudellinen ulottuvuus, jota ei voi jättää huomiotta. Näin ollen kilpailusääntöjen sovellettavuuden määrittämiseksi kaikki urheiluun liittyvä toiminta on arvioitava erikseen siltä osin, onko se luonteeltaan taloudellista vai ei.[29]

39. Tässä yhteydessä urheilutapahtuman järjestäjä voi harjoittaa taloudellista toimintaa yhtä lailla siitä riippumatta, harrastavatko tilaisuuteen osallistuvat urheilijat kyseessä olevaa urheilulajia ammattimaisesti vai ainoastaan amatööreinä eli harjoittavatko he taloudellista toimintaa vai eivät. Toisin kuin Kreikan hallitus väittää, moottoripyöräkilpailuihin osallistuvien urheilijoiden harjoittama toiminta ei ole ratkaisevaa. ELPAn kaltaisen yhdistyksen määrittämisessä yritykseksi on ratkaisevaa ainoastaan sen itsensä harjoittama toiminta.

40. Mikäli urheilutapahtumat järjestetään siten, että osanottajilta tai katsojilta peritään niistä korvaus, urheilutapahtumien järjestäminen on taloudellista toimintaa. Mikäli lisäksi urheilutapahtumien yhteydessä tehdään sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia, myös tämä tällaisten tapahtumien markkinointi on taloudellista toimintaa. Tässä suhteessa urheilutapahtuman järjestäjien asemaa on arvioitava samoin kuin urheilijoiden käyttämien urheiluvaatteiden ja -varusteiden valmistajan tai jälleenmyyjän asemaa; myös tämä harjoittaa taloudellista toimintaa riippumatta siitä, ovatko kyseessä olevat urheilijat ammattilaisia vai amatöörejä.

– Se, ettei toiminnalla tavoitella voittoa

41. Sitä, että kyse on taloudellisesta toiminnasta ja siihen liittyen yrityksestä, ei kumoa myöskään se, että ELPA on voittoa tavoittelematon yhdistys. Myös tällaiset yhdistykset voivat kilpailla suoritustensa kanssa muiden markkinoilla toimivien taloudellisten toimijoiden kanssa[30] riippumatta siitä, ovatko muut taloudelliset toimijat voittoa tavoittelemattomia vai harjoittavatko ne elinkeinotoimintaa.

27 – Vrt. myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 24–27 kohta.

28 – Edellä alaviitteessä 18 mainittu asia Bosman, tuomion 106 kohta; yhdistetyt asiat Deliège, tuomion 41 kohta ja asia Lehtonen ja Castors Braine, tuomion 32 kohta; vrt. lisäksi edellä alaviitteessä 13 mainittu urheilun valkoinen kirja, jonka toisessa luvussa käsitellään urheilun yhteiskunnallisia tehtäviä.

29 – Myös edellä alaviitteessä 16 mainitussa asiassa Meca-Medina annetun tuomion 28–31 kohta osoittaa, että kaikki toiminta on arvioitava erikseen.

30 – Asia C-244/94, Fédération française des sociétés d'assurance ym., tuomio 16.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4013, 17 ja 18 kohta); asia C-67/96, Albany, tuomio 21.9.1999 (Kok. 1999, s. I-5751, 84–87 kohta) ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 123 kohta.

42. Tämä näyttää olevan nyt esillä olevassa asiassa erityisen selvää, koska kaksi samanlaista, voittoa tavoittelematonta kreikkalaista yhdistystä – ELPA ja MOTOE – on asettanut tavoitteekseen järjestää Kreikassa moottoripyöräkilpailuja ja markkinoida niitä. Tällaisten yhdistysten menestys riippuu pitkällä aikavälillä siitä, miten ne pystyvät tarjoamaan palvelujaan suhteessa muihin palveluntarjoajiin nähden ja varmistamaan toimintansa rahoituksen.

43. Pitää kuitenkin paikkansa, että elintä ei voida määritellä yritykseksi, jos se harjoittaa *luonteeltaan yksinomaan yhteiskunnallista ja yleishyödyllistä toimintaa*, jota harjoitettaessa ei kilpailla markkinoilla muiden toimijoiden kanssa. [31] EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjä ei nimittäin sovelleta toimintaan, jolla luonteensa, siihen sovellettavien sääntöjen sekä tavoitteidensa perusteella ei ole tekemistä taloudellisen vaihdannan kanssa. [32]

44. Mikäli kyseessä oleva yhdistys sen sijaan alkaa *markkinoida* [33] palvelujaan, sen toiminta ei ole enää yksinomaan yhteiskunnallista ja yleishyödyllistä. Pelkästään sen perusteella, että elin tavoittelee edelleen myös yleisen edun mukaista päämäärää – joka on ELPAn tapauksessa urheilun edistäminen – ja että sen toiminta on voittoa tavoittelematonta, ei voida silloin enää katsoa, ettei elin ole kilpailuoikeudellisissa tapauksissa tarkoitettu yritys. [34]

45. Kreikan hallitus väittää tältä osin, että ELPAn tulot riittivät ainoastaan menojen kattamiseen. Tämä ei kuitenkaan kumoa olettamusta taloudellisesta toiminnasta. Elimen määritteleminen yritykseksi ei riipu sen koosta eikä sen taloudellista kannattavuudesta. [35]

46. Edellä esitetyn perusteella ELPAn kaltaista yhdistystä, joka *markkinoi* moottoripyöräkilpailujen alalla tarjoamiaan palveluja, on pidettävä yrityksenä siitä huolimatta, että se ei tavoittele voittoa.

47. Sivuhuomautuksena voidaan todeta, että ELPAn kaltainen yritys ei millään tapaa muistuta niitä lakisääteisiä sosiaaliturvalaitoksia, joiden osalta yhteisöjen tuomioistuin on joissakin tuomioissa todennut, etteivät ne ole yrityksiä. [36] Näiden laitosten toiminnalle oli nimittäin ominaista yhteiskunnallisen tavoitteenasettelun ja voittotarkoituksen puuttumisen lisäksi se, että kansallisessa

31 – Edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 120 ja 121 kohta.

32 – Edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Wouters, tuomion 57 kohta.

33 – Markkinoinnin käsitteestä vrt. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 33 ja 34 kohta.

34 – Yhteiskunnallisesta päämäärästä vrt. edellä alaviitteessä 23 mainitut yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 118 kohta; asia C-218/00, Cisal, tuomio 22.1.2002 (Kok. 2002, s. I-691, 37 kohta) ja edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 124 kohta; ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Enirisorse, tuomion 34 kohta. Voittotarkoituksen puuttumisesta vrt. yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980 (Kok. 1980, s. 3125, Kok. Ep. VI, s. 355, 88 kohta); edellä alaviitteessä 30 mainittu asia Fédération française des sociétés d'assurance ym., tuomion 21 kohta; edellä alaviitteessä 30 mainittu asia Albany, tuomion 85 kohta; edellä alaviitteessä 23 mainitut yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 117 kohta; edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Cassa di Risparmio di Firenze, tuomion 123 kohta ja asia C-119/06, komissio v. Italia, tuomio 29.11.2007, 37 kohta.

35 – Julkisasiamies Lenzin esittämä ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 18 mainitussa asiassa Bosman, 255 kohta.

36 – Yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, Poucet ja Pistre, tuomio 17.2.1993 (Kok. 1993, s. I-637, Kok. Ep. XIV, s. I-27); edellä alaviitteessä 34 mainittu asia Cisal ja edellä alaviitteessä 21 mainitut yhdistetyt asiat AOK Bundesverband.

lainsäädännössä säädettiin tietyistä solidaarisuusvelvollisuuksista, joita täyttäessään kyseessä olevat laitokset eivät voineet juurikaan vaikuttaa omiin suoritteisiinsa ja perimiinsä summiin.[37] Yhteisöjen tuomioistuimen saatavilla olevien tietojen mukaan ELPAan ei sovelleta vastaavaa kansallista lainsäädäntöä; oikeudenkäyntiasiakirjoista ei myöskään käy ilmi, että valtio rajoittaisi jollain tavalla ELPAn harkintavaltaa tämän määritellessä suoritteitaan ja niistä mahdollisesti perittäviä korvauksia.

– Osallistuminen moottoripyöräkilpailuja koskevan virallisen luvan myöntämiseen

48. Taloudellisen toiminnan olettamusta ei kumoa myöskään se, että ELPA osallistuu edellä mainittujen moottoripyöräkilpailujen järjestämisen ja markkinoinnin ohella tieliikennelain 49 §:n nojalla myös näitä kilpailuja koskevan virallisen luvan myöntämiseen.

49. EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjä ei tosin sovelleta toimintaan, joka liittyy julkiselle vallalle kuuluvien toimivaltuuksien käyttämiseen, ja elin, joka käyttää julkiselle vallalle kuuluvia toimivaltuuksia, ei ole kilpailuoikeudessa tarkoitettu yritys.[38]

Elimen kaikki toiminnat on kuitenkin eriteltävä sen mukaan, ovatko ne julkisen vallan käyttöä vai taloudellista toimintaa.[39] Kyseessä oleva yritys saattaa näin ollen osin käyttää julkista valtaa mutta harjoittaa toisaalla myös taloudellista toimintaa.

50. Tämä koskee myös ELPAn kaltaista yhdistystä, joka osallistuu moottoripyöräkilpailuja koskevien virallisten lupien myöntämiseen ja kuitenkin järjestää ja markkinoi myös itse näitä kilpailuja. Vaikka se, että ELPA osallistuu moottoripyöräkilpailuja koskevien virallisten lupien myöntämiseen, luokiteltaisiin julkisen vallan käytöksi, yhdistyksen voidaan katsoa olevan yritys muilta osin eli siltä osin kuin se itse järjestää ja markkinoi moottoripyöräkilpailuja.

– Välipäätelmä

51. Edellä esitetyn perusteella ELPAan kaltaista yhdistystä on pidettävä EY:n perustamissopimuksen kilpailusäännöissä tarkoitettuna yrityksenä.

37 – Edellä alaviitteessä 36 mainitut yhdistetyt asiat Poucet ja Pistre, tuomion 18 ja 19 kohta; edellä alaviitteessä 34 mainittu asia Cisal, tuomion 45 kohta ja edellä alaviitteessä 21 mainitut yhdistetyt asiat AOK Bundesverband, erityisesti tuomion 47 ja 49 kohta.

38 – Asia C-364/92, SAT Fluggesellschaft, tuomio 19.1.1994 (Kok. 1994, s. I-43, Kok. Ep. XV, s. I-1, 30 ja 31 kohta); asia C-343/95, Calì, tuomio 18.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1547, 22 ja 23 kohta) ja edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Wouters, tuomion 57 kohta.

39 – Ks. vastaavasti asia 118/85, komissio v. Italia, tuomio 16.6.1987 (Kok. 1987, s. 2599, 7 kohta); edellä alaviitteessä 38 mainittu asia Calì, tuomion 16 ja 18 kohta ja asia C-82/01 P, Aéroports de Paris v. komissio, tuomio 24.10.2002 (Kok. 2002, s. I-9297, tuomion 74 kohta ja 75 kohdan toinen virke), lisäksi julkisasiamies Kokottin 28.10.2004 esittämä ratkaisuehdotus asiassa C-134/03, Viacom Outdoor, tuomio 17.2.2005 (Kok. 2005, s. I-1167, ratkaisuehdotuksen 72 kohta).

2. EY 82 artiklassa tarkoitetut määräävä markkina-asema ja vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

52. EY 82 artiklan soveltaminen ELPAn kaltaiseen yhdistykseen edellyttää – sen edellä tarkastellun seikan lisäksi, että kyseessä on oltava yrityksen luonteinen yksikkö –, että yhdistyksellä on määräävä markkina-asema ja että sen toiminta vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

53. Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole arvioida nyt esillä olevan asian tosiseikkoja, se voi esittää niitä koskevan tulkinnan, josta on hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle, kun se ratkaisee asian. Tältä osin korostettakoon seuraavaa.

a) Merkityksellisten markkinoiden ja yhteisöjen markkinoiden merkittävän osan määrittäminen

54. Määräävän markkina-aseman toteaminen edellyttää ensinnäkin merkityksellisten markkinoiden määrittämistä.

55. Aineellisesti merkityksellisten markkinoiden osalta on syytä pitää mielessä, että ELPA tarjoaa moottoripyöräkilpailujen alalla kahdenlaisia palveluja: Ensinnäkin se *järjestää* moottoripyöräkilpailuja Kreikassa ETHEAMin avulla. Toiseksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan ELPA *markkinoi* näitä kilpailuja tekemällä sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia. Nämä kaksi palvelulajia eivät ole välttämättä yhteydessä toisiinsa, eivätkä ne ole myöskään keskenään korvattavissa. Tästä syystä urheilutapahtumien järjestämisen ja markkinoinnin on katsottava tapahtuvan kaksilla erillisillä merkityksellisillä markkinoilla.

56. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tutkittava, rajoittuvatko kyseessä olevat markkinat yksinomaan *moottoripyöräkilpailujen* järjestämiseen tai markkinointiin vai käsittävätkö ne myös muut moottoriurheilukilpailut tai mahdollisesti jopa kaikki urheilutapahtumat.

57. Maantieteellisestä näkökulmasta on pantava merkille, että ELPA tarjoaa kyseessä olevia palveluja Kreikassa. Tämän jäsenvaltion alue muodostaa näin ollen alueellisesti merkitykselliset markkinat, joita voidaan myös pitää yhteismarkkinoiden merkittävänä osana.[40]

40 – Asia C-260/89, ERT, tuomio 18.6.1991 (Kok. 1991, s. I-2925, Kok. Ep. XI, s. I-221, 31 kohta); ks. vastaavasti asia C-203/96, Dusseldorp ym., tuomio 25.6.1998 (Kok. 1998, s. I-4075, 60 kohta); asia C-462/99, Connect Austria, tuomio 22.5.2003 (Kok. 2003, s. I-5197, 79 kohta) ja asia T-228/97, Irish Sugar v. komissio, tuomio 7.10.1999 (Kok. 1999, s. II-2969, 99 kohta). Myös joidenkin jäsenvaltioiden osien voidaan katsoa muodostavan yhteismarkkinoiden olennaisen osan; vrt. edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 38 kohta.

b) Määräävä markkina-asema

58. Määräävän markkina-aseman osoittaa se, että asianomaisella yrityksellä on taloudellinen valta-asema, jonka perusteella se voi estää toimivan kilpailun merkityksellisillä markkinoilla, koska tällainen asema antaa sille mahdollisuuden toimia huomattavan itsenäisesti suhteessa kilpailijoihinsa, asiakkaihinsa ja lopulta kuluttajiin.[41]

59. Mikäli osoittautuu, että ELPA järjestää kaikki tai ainakin suurimman osan kaikista Kreikan moottoripyöräkilpailuista tai osallistuu niiden järjestämiseen – ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on selvittää tämä –, ELPAlla on lähtökohtaisesti katsottava olevan määräävä markkina-asema. Tämä pätee myös kyseessä olevien moottoripyöräkilpailujen markkinointiin.

60. Tämä kuitenkin edellyttää, että aineellisesti merkitykselliset markkinat rajoittuvat *moottoripyöräkilpailuihin* eivätkä käsitä niiden lisäksi muiden urheilutapahtumien järjestämistä tai markkinointia.[42] Mitä useampia erilaisia urheilutapahtumia sisältyy aineellisesti merkityksellisille markkinoille, sitä epätodennäköisempää on, että ELPAlla on niillä määräävä asema.

61. Seuraavat huomautukset perustuvat oletukseen siitä, että ELPAlla on määräävä asema molemmilla kyseessä olevilla markkinoilla.

c) Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

62. EY 82 artiklassa kielletään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö ainoastaan, ”jos se on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan”. Tällä niin sanotulla *jäsenvaltioiden välistä kauppaa koskevalla lausekkeella* rajoitetaan kansallisen kilpailulainsäädännön ja yhteisön kilpailuoikeuden soveltamisalaa.[43]

63. Toiminta voi olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ainoastaan silloin, kun on nähtävissä riittävällä todennäköisyydellä ja kaikkien objektiivisten oikeudellisten ja tosiasiallisten seikkojen perusteella, että sillä voi tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla välillistä tai välitöntä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kaup-

41 – Asia 27/76, United Brands v. komissio, tuomio 14.2.1978 (Kok. 1978, s. 207, Kok. Ep. IV, s. 9, 65 kohta); asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, tuomio 13.2.1979 (Kok. 1979, s. 461, Kok. Ep. IV, s. 341, 38 kohta); asia 322/81, Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983 (Kok. 1983, s. 3461, Kok. Ep. VII, s. 339, 30 kohta) ja yhdistetyt asiat C-395/96 P ja C-396/96 P, Compagnie maritime belge transports ym. v. komissio, tuomio 16.3.2000 (Kok. 2000, s. I-1365, 34 kohta).

42 – Vrt. tästä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 56 kohta.

43 – Yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966 (Kok. 1966, s. 322, Kok. Ep. I, s. 275, 389 kohta); yhdistetyt asiat 6/73 ja 7/73, Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974 (Kok. 1974, s. 223, Kok. Ep. II, s. 229, 31 kohta) ja edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 47 kohta.

paan tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhteismarkkinoiden toteuttamista. [44]

64. Tältä osin riittää, että määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen toiminta *on omiaan* vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan; [45] täysin hypoteettiset tai spekulatiiviset vaikutukset eivät sen sijaan riitä EY 82 artiklan soveltamiseen. [46]

65. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on selvittää nämä kysymykset yhteisöjen tuomioistuimen huomautusten perusteella. [47] Tässä yhteydessä on otettava huomioon erityisesti kolme seikkaa.

66. Ensinnäkin, kuten komissio on todennut, on pantava merkille urheilualan kansainvälistyminen. Tämän perusteella ei näytä alun alkaen poissuljetulta, että myös ulkomaiset yritykset voivat olla kiinnostuneita toiminnan aloittamisesta Kreikan markkinoilla ja moottoripyöräkilpailujen järjestämisestä ja markkinoimisesta niillä.

67. Toiseksi on otettava huomioon, että ELPAn kaltainen yritys voi siksi, että sillä on oikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja koskevan virallisen luvan myöntämiseen (tieliikennelain 49 §), todellisuudessa estää muiden palveluntarjoajien tulon Kreikan markkinoille. Myös se, ettei kansallinen kilpailujen järjestäjä MOTOE voinut järjestää vuodeksi 2000 suunnittelemiaan moottoripyöräkilpailuja, koska ELPA ei antanut niistä puoltavaa lausuntoa, saattaa saada ulkomaiset palvelujentarjoajat luopumaan vastaavista suunnitelmistaan.

68. Kolmanneksi ELPAn säännöissä todetaan, että moottoripyöräkilpailujen kaupallista mainontaa voidaan harjoittaa ainoastaan, jos ELPA on ensin antanut siitä puoltavan lausuntonsa eli jos ELPAn perustama lautakunta, ETHEAM, on ensin antanut siitä puoltavan lausuntonsa. [48] Moottoripyöräkilpailujen markkinoinnin vaikeuttaminen tällä tavoin saattaa estää ulkomaalaisia palveluntarjoajia tulemasta Kreikan markkinoille. Lisäksi tämä saattaa estää ulkomaalaisia sponsoreita, mainoskumppaneita ja vakuutusyhtiöitä toimimasta Kreikan moottoripyöräurheilualalla.

69. Tämän perusteella näissä oloissa ei voida sulkea pois sitä, ettei ELPAn määräävän markkina-aseman väärinkäyttö muille palvelujentarjoajille myönnettävien moottoripyöräkilpailujen järjestämistä tai niiden markkinoimista koskevien lupien osalta olisi omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

44 – Edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 48 kohta sekä – EY 81 artiklan osalta – asia 31/80, L'Oréal, tuomio 11.12.1980 (Kok. 1980, s. 3775, 18 kohta); asia C-295/04, Manfredi, tuomio 13.7.2006 (Kok. 2006, s. I-6619, 42 kohta); asia C-238/05, Asnef-Equifax, tuomio 23.11.2006 (Kok. 2006, s. I-11125, 34 kohta) ja asia C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007 (Kok. 2007, s. I-829, 90 kohta).

45 – Edellä alaviitteessä 41 mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 104 kohta; edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Höfner ja Elser, tuomion 32 kohta ja asia C-55/96, Job Centre, tuomio 11.12.1997 (Kok. 1997, s. I-7119, 36 kohta).

46 – Komission tiedonanto "EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista" (EUVL 2004, C 101, s. 81; jäljempänä komission tiedonanto), 43 kohta.

47 – Vrt. esim. edellä alaviitteessä 44 mainitut asiat Manfredi, tuomion 47 ja 48 kohta ja Asnef-Equifax, tuomion 39 ja 40 kohta.

48 – Moottoripyöräurheilusääntöjen 10.7 artikla (vrt. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 10 kohta).

70. Kreikan hallitus väittää, että Kreikassa järjestetään vain vähän kansainvälisiä moottoripyöräkilpailuja, minkä vuoksi ELPAn mahdollisen kilpailunvastaisen toiminnan vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan olisi merkityksettömän pieni.

71. Pitää paikkansa, että EY 82 artiklan ja myös EY 81 artiklan soveltaminen edellyttää, että vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on *tuntuva*; toisin sanoen vaaditaan, ettei vaikutus ole *vain vähäinen*. [49] Sen arvioiminen, onko vaikutus tuntuva vai vain vähäinen, ei kuitenkaan perustu ainoastaan määrällisiin vaan myös laadullisiin tekijöihin; se ei voi myöskään perustua yhteen ainoaan tekijään, kuten markkinoiden kokoon, vaan sen on perustuttava useisiin tekijöihin yhdessä, jotka eivät erikseen välttämättä olisi ratkaisevia. [50]

72. *Laadullisesta näkökulmasta* ei ole riittävää tarkastella pelkästään aineellisesti ja alueellisesti merkityksellisten markkinoiden kokonaisvolyymia. Tällä kokonaisvolyymilla lienee tosin tietty merkitys arvioitaessa sitä, onko kyseessä yhteismarkkinoiden merkittävä osa. [51] Arvioitaessa sitä, onko vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tuntuva, on kuitenkin otettava huomioon myös väitetyn määräävän aseman väärinkäytön *kohteena olevien* tuotteiden tai palvelujen volyymi; tätä volyymia on arvioitava suhteessa aineellisesti ja alueellisesti merkityksellisten markkinoiden kokonaisvolyymiin. [52]

73. Mikäli Kreikassa järjestetään verrattain vähän kansainvälisiä moottoripyöräkilpailuja, kuten Kreikan hallitus väittää, sillä, että jonkin tai muutaman tällaisen uuden moottoripyöräkilpailun järjestäminen tai markkinointi estetään, voi olla tuntuva vaikutus suhteessa näiden markkinoiden kokonaisvolyymiin. Tämä saattaa viime kädessä estää liikevaihdoltaan suurempien markkinoiden kehittymisen.

74. *Laadullisesta näkökulmasta* vaikutuksen tuntuvuuden arviointi perustuu myös merkittäviltä osin määräävässä

49 – Yhdistetyt asiat C-215/96 ja C-216/96, Bagnasco ym., tuomio 21.1.1999 (Kok. 1999, s. I-135, 60 kohta); edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 48 kohta sekä – EY 81 artiklan osalta – asia 22/71, Béguelin Import, tuomio 25.11.1971 (Kok. 1971, s. 949, 16 kohta); asia C-306/96, Javico, tuomio 28.4.1998 (Kok. 1998, s. I-1983, 16 kohta); edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Manfredi, tuomion 42 kohta; edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Asnef-Equifax, tuomion 34 kohta ja edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 90 kohta.

50 – Edellä alaviitteessä 49 mainitut yhdistetyt asiat Bagnasco ym., tuomion 47 kohta; edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Manfredi, tuomion 43 kohta ja edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Asnef-Equifax, tuomion 35 kohta.

51 – Yhdistetyt asiat 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73, Suiker Unie ym. v. komissio, tuomio 16.12.1975 (Kok. 1975, s. 1663, 371 kohta); asia C-179/90, Merci convenzionali porto di Genova, tuomio 10.12.1991 (Kok. 1991, s. I-5889, Kok. Ep. XI, s. I-537, 15 kohdan toinen virke) ja asia C-163/96, Raso ym., tuomio 12.2.1998 (Kok. 1998, s. I-533, 26 kohdan toinen virke).Pelkkä markkinoiden kokonaisvolyymi ei ole yksistään ratkaiseva myöskään sen kannalta, onko kyseessä yhteismarkkinoiden merkittävä osa. Kuten edellä on todettu, nyt esillä olevassa asiassa käy ilmi kyseisten markkinoiden, jotka käsittävät jäsenvaltion alueen, pelkän maantieteellisen ulottuvuuden perusteella, että kyse on yhteismarkkinoiden merkittävästä osasta (vrt. tästä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 49 mainittu asia Javico, tuomion 26 kohta. Vrt. myös komission tiedonanto, jonka 52 kohdassa – joka koskee EY 81 artiklaa – otetaan kyseessä olevia markkinoita koskevien sopimusten tai tavaroiden yhteydessä huomioon asianomaisten yritysten markkinaosuus ja vuotuinen liikevaihto.

markkina-asemassa olevan yrityksen menettelytavan luonteeseen.[53] EY 82 artiklan soveltamisalaan kuuluvat kaikki menettelyt, jotka voivat rajoittaa jäsenvaltioiden välistä vapaata kauppaa siten, että jäsenvaltioiden välisten sisämarkkinoiden tavoitteiden toteutuminen vaarantuu, erityisesti eristämällä kansalliset markkinat taikka vaikuttamalla yhteismarkkinoiden kilpailurakenteeseen.[54]

75. Moottoripyöräkilpailujen järjestämistä ja markkinointia koskevaan päätöksentekoon osallistumista koskevan ELPAn oikeuden mahdollinen väärinkäyttö saattaa johtaa markkinoiden jakautumiseen ja siten vesittää sisämarkkinoiden toteuttamista koskevan tavoitteen. Kuten komissio perustellusti painottaa, tästä riippumatta sellaisella määräävällä markkina-asemalla, joka kattaa koko jäsenvaltion alueen, on jo luonteensa puolesta sellainen vaikutus, että se edistää kansallisten markkinoiden eristämistä, koska se haittaa EY:n perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta.[55]

76. Näin ollen sekä määrälliset että laadulliset tekijät viittaavat siihen, että vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on tuntuva.

53 – Vrt. tästä myös komission tiedonannon 45 kohta.

54 – Asia 22/78, Hugin Kassaregister ja Hugin Cash Registers v. komissio, tuomio 31.5.1979 (Kok. 1979, s. 1869, 17 kohta); edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 47 ja 49 kohta; edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Manfredi, tuomion 41 kohta; edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Asnef-Equifax, tuomion 33 kohta ja edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Dalmine v. komissio, tuomion 89 ja 91 kohta; ks. vastaavasti asia 30/87, Bodson, tuomio 4.5.1988 (Kok. 1988, s. 2479, 24 kohta) ja asia 247/86, Alsatel, tuomio 5.10.1988 (Kok. 1988, s. 5987, 11 kohta).

55 – Ks. vastaavasti – koko jäsenvaltion alueen kattavien kartellien yhteydessä – asia 8/72, Vereeniging van Cementhandelaren v. komissio, tuomio 17.10.1972 (Kok. 1972, s. 977, 29 kohta); edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Manfredi, tuomion 45 kohta ja edellä alaviitteessä 44 mainittu asia Asnef-Equifax, tuomion 37 kohta; ks. vastaavasti asia C-94/04, Cipolla, tuomio 5.12.2006 (Kok. 2006, s. I-11421, 45 kohta).

3. Erityis- tai yksinoikeudet (EY 86 artiklan 1 kohta)

77. Koska voidaan kiistattomasti todeta, ettei ELPAn kaltainen elin ole julkinen yritys vaan yksityinen yhdistys, siihen sovelletaan EY 86 artiklan 1 kohtaa ainoastaan siinä tapauksessa, että Kreikan valtio on myöntänyt sille erityis- tai yksinoikeuksia.

78. Erityis- tai yksinoikeuksille on ominaista, että yrityksillä, joille niitä myönnetään, on erityinen sidos kyseisiin viranomaisiin[56] ja että nämä yritykset ovat tämän vuoksi kilpailijoitaan edullisemmassa asemassa.

79. Tieliikennelain 49 §:ään sisältyvän puoltavaa lausuntoa koskevan sääntelyn kautta Kreikka myöntää ELPAlle, joka virallisesti edustaa Kreikassa Kansainvälistä moottoripyöräliittoa (FIM), oikeuden osallistua moottoripyöräkilpailujen lupien myöntämistä koskevaan päätöksentekoon ja antaa sille näin ollen oikeuden osallistua julkisen vallan käyttöön. Tällä tavoin ELPA asetetaan edullisempaan asemaan muihin Kreikassa mahdollisesti moottoripyöräkilpailuja järjestäviin tahoihin nähden. Yhdistyksellä on näin ollen *erityisoikeus*. Koska tieliikennelain 49 §:n nojalla yksinomaan ELPAlla on oikeus osallistua tällaiseen päätöksentekoon, voidaan tätä oikeutta pitää yhtä lailla *yksinoikeutena*.[57]

56 – Asia C-202/88, Ranska v. komissio (telepäätelaitteet), tuomio 19.3.1991 (Kok. 1991, s. I-1223, Kok. Ep. XI, s. I-109, 24 kohta).

57 – Jäljempänä käytetään yksinkertaisuuden vuoksi termiä *yksinoikeus*.

80. ELPAn toiminta kuuluu näin ollen paitsi EY 82 artiklan myös EY 86 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

C *ELPAn kaksoisroolin yhteensopivuus EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan kanssa (toinen ennakkoratkaisukysymys)*

82. Mikäli ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi, kuten ehdotan, on tarkasteltava myös toista ennakkoratkaisukysymystä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko EY 82 ja EY 86 artiklan kanssa sopusoinnussa Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltainen säännös, jonka nojalla voittoa tavoittelemattomalle yhdistykselle, joka järjestää ja markkinoi moottoripyöräkilpailuja, myönnetään myös yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä virallisia lupia koskevaan päätöksentekoon, jonka yhteydessä tämä voi olla antamatta puoltavaa lausuntoa, ilman että siihen kohdistettaisiin rajoituksia, ehtoja tai valvontaa.

4. Välipäätelmä

81. Yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

Voittoa tavoittelematon yhdistys, jolla on yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailujen lupien myöntämistä koskevaan päätöksentekoon ja joka myös itse järjestää tällaisia kilpailuja ja tekee tässä yhteydessä sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia, on EY 82 ja EY 86 artiklassa tarkoitettu yritys.

83. Ensisijaisesti tässä yhteydessä on arvioitava ELPAn kaltaisen yhdistyksen edellä mainittua kaksoisroolia yhteisön oikeuden ja erityisesti EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan valossa.

Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia EY 82 artiklaa koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, onko kyseessä olevalla yhdistyksellä määräävä markkina-asema ja onko tämän aseman väärinkäyttö omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

1. EY 86 artiklan 1 kohdasta, luettuna yhdessä EY 82 artiklan kanssa, johtuvat vaatimukset

84. EY 86 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltiot eivät toteuta eivätkä pidä voimassa mitään toimenpidettä, joka koskee yrityksiä,

joille jäsenvaltiot myöntävät erityisoikeuksia tai yksinoikeuksia ja joka on ristiriidassa kilpailuoikeudellisten määräysten kanssa.

85. Toimenpiteen käsitettä on tässä yhteydessä tulkittava laajasti. Se kattaa myös Kreikan tieliikennelain 49 §:n. [58]

86. Kreikan hallitus myöntää ELPAlle, joka virallisesti edustaa Kreikassa Kansainvälistä moottoripyöräliittoa (FIM), tässä säännöksessä määrätyn puoltavaa lausuntoa koskevan menettelyn muodossa yksinoikeuden osallistua moottoripyöräkilpailujen luvan myöntämistä koskevaan päätöksentekomenettelyyn.

87. Tällainen lainsäädäntö on ristiriidassa EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan kanssa, jos kyseessä oleva yritys pelkästään sille myönnettyä yksinoikeutta käyttämällä syyllistyy määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön tai jos nämä oikeudet ovat omiaan johtamaan tilanteeseen, jossa yritys käyttää asemaansa väärin. [59]

58 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 45 mainittu asia Job Centre, tuomion 29 kohta.

59 – Edellä alaviitteessä 21 mainittu asia Höfner ja Elser, tuomion 29 kohta; edellä alaviitteessä 40 mainittu asia ERT, tuomion 37 kohta; edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Merci convenzionali porto di Genova, tuomion 17 kohta; asia C-323/93, Centre d'insémination de la Crespelle, tuomio 5.10.1994 (Kok. 1994, s. I-5077, Kok. Ep. XVI, s. I-209, 18 kohta); edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Raso, tuomion 27 ja 28 kohta; edellä alaviitteessä 30 mainittu asia Albany, tuomion 93 kohta; edellä alaviitteessä 23 mainitut yhdistetyt asiat Pavlov ym., tuomion 127 kohta; edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 39 kohta; asia C-380/05, Centro Europa 7, tuomio 31.1.2008 (Kok. 2008, s. I-349, 60 kohta); ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 40 mainittu asia Connect Austria, tuomion 80 kohta.

Sillä ei ole merkitystä, onko tällaista väärinkäyttöä tapahtunut. [60]

88. Kuten jäljempänä osoitetaan, kun ELPA käyttää oikeuttaan osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä lupia koskevaan päätöksentekoon, se ei aina käytä väistämättä väärin määräävää markkina-asemaansa, erityisesti kun otetaan huomioon asialliset perusteet, kuten urheilun edut (vrt. tästä jäljempänä a kohta). Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltainen säännös on kuitenkin konkreettisen muotoilunsa vuoksi omiaan johtamaan väärinkäyttöön (vrt. tästä jäljempänä b kohta).

a) Päätöksentekoa koskevan osallistumisoikeuden käyttäminen ei sinänsä ole aina määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä

89. On selvää, ettei jokaista tapausta, jossa ELPA käyttää sille tieliikennelain 49 §:ssä myönnettyä oikeutta osallistua päätöksentekoon, voida automaattisesti pitää määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä. Mikäli määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen toiminta voidaan objektiivisesti perustella, se ei ole tämän markkina-aseman väärinkäyttöä. [61] Tosiasiassa nyt esillä olevan asian kaltaisessa tilanteessa ELPA voi asiallisten perusteiden mukaisesti kieltäytyä antamasta puoltavaa lausuntoa moottoripyöräkilpailuja koskevasta luvasta.

60 – Edellä alaviitteessä 45 mainittu asia Job Centre, tuomion 36 kohta ja edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Raso ym., tuomion 31 kohta.

61 – Vastaavasti asia C-95/04 P, British Airways v. komissio, tuomio 15.3.2007 (Kok. 2007, s. I-2331, 84 ja 85 kohta); ks. vastaavasti – EY 81 artiklan osalta – edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Wouters, tuomion 97 kohta.

90. Tällaisia asiallisia perusteita on selkeästi olemassa, jos suunniteltujen moottoripyöräkilpailujen järjestäjä ei varmista soveltuvin varotoimenpitein kuljettajien ja katsojien turvallisuutta.

91. Kuitenkin täysin teknisten turvallisuusvaatimusten lisäksi myös syyt, jotka liittyvät urheilun erityispiirteisiin, voivat olla asiallisia perusteita sille, ettei puoltavaa lausuntoa anneta.[62] Nyt esillä olevan kaltaisessa asiassa on syytä mainita muun muassa seuraavat näkökohdat.

92. Ensinnäkin tapahtumaan osallistuvien urheilijoiden ja myös tapahtuman yleisön ja suuren yleisön edun mukaista on, että kussakin urheilulajissa sovelletaan ja noudatetaan tiettyjä, mahdollisimman yhtenäisiä urheilusääntöjä, minkä avulla varmistetaan säännelty ja reilu kilpailujen toteutus. Tämä ei päde yksinomaan paljon keskusteltuihin dopingsääntöihin vaan myös tavanomaisiin pelisääntöihin. Jos säännöt olisivat hyvin erilaiset kunkin kilpailun järjestäjän kohdalla, kyseessä olevien urheilijoiden olisi vaikeampaa osallistua kilpailuihin ja verrata kulloisiakin suorituksiaan. Myös kyseessä olevan urheilulajin suosio ja tunnistettavuus yleisön keskuudessa saattaisivat kärsiä tästä.

93. Näin ollen määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ei automaattisesti ole se, että ELPAn kaltainen elin asettaa moottoripyöräkilpailujen järjestämistä varten myönnettävää lupaa koskevan puoltavan lausuntonsa edellytykseksi tiettyjen, kansainvälisesti tunnustettujen sääntöjen noudattamisen.[63] Tämä ei tosin vaikuta siihen, että jokaisen tällaisen säännön sisältöä on tarkasteltava yksityiskohtaisesti yhteisön oikeuden ja erityisesti yhteisön kilpailusääntöjen valossa.[64]

94. Lisäksi tapahtumiin osallistuvien urheilijoiden ja myös tapahtuman yleisön ja suuren yleisön edun mukaista on, että tietyn urheilulajin kilpailut toteutetaan ylemmäntasoisten puitteiden mukaisesti siten, että niissä esimerkiksi noudatetaan tiettyä aikataulua. Saattaa nimittäin olla järkevää välttää kilpailujen järjestämistä samoina ajankohtina, jotta sekä urheilijat että katsojat voivat osallistua mahdollisimman moniin tapahtumiin.

95. Näin ollen sitä, että ELPAn kaltainen elin asettaa moottoripyöräkilpailun järjestämistä varten myönnettävää lupaa koskevan puoltavan lausuntonsa edellytykseksi sen, ettei tämä kilpailu osu samaan ajankohtaan kuin muut suunnitellut kilpailut, joiden järjestämiseksi on jo annettu lupa, ei voida automaattisesti pitää määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.[65] Tässä yhteydessä on kuitenkin pidettävä täysin selvänä, ettei ELPA voi moottoripyöräkilpailujen kansallista vuosiohjelmaa vahvistaessaan asettaa niitä kilpailuja, jotka se itse järjestää, joiden järjestämiseen se osallistuu tai joita se markkinoi, etusijalle muihin, riippumattomien järjestäjien kilpailuihin nähden.

62 – Urheilun erityispiirteiden huomioon ottamisesta yhteisön oikeuden soveltamisen yhteydessä vrt. edellä alaviitteissä 11–13 mainitut urheilua koskevat julistukset ja urheilun valkoinen kirja.

63 – Vrt. tästä myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 17 kohdassa esitetyn ELPAn/ETHEAMin MOTOElle lähettämän kirjeen 2–4 kohta.

64 – Edellä alaviitteessä 16 mainittu asia Meca-Medina, tuomion 28, 31 ja 42–55 kohta.

65 – Vrt. tästä myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 17 kohdassa esitetyn ELPAn/ETHEAMin MOTOElle lähettämän kirjeen 4 kohta.

96. *Pyramidirakenne*,[66] joka on muodostunut useimpiin urheilulajeihin,[67] auttaa varmistamaan, että urheilutoiminnan erityisvaatimukset, kuten yhdenmukaiset säännöt ja yhtenäistetty kilpailuaikataulu, otetaan huomioon. ELPAn kaltainen yhdistys, joka virallisesti edustaa Kreikassa Kansainvälistä moottoripyöräliittoa (FIM), on osa tällaista pyramidirakennetta. Koska sille on myönnetty oikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä virallisia lupia koskevaan päätöksentekoon, se voi toteuttaa urheilun edun oikeutetulla tavalla tai tarvittaessa kieltäytyä antamasta puoltavaa lausuntoa. Puoltavan lausunnon antamisesta kieltäytyminen merkitsee määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä kuitenkin siinä tapauksessa, ettei sitä voida perustella urheilun etuun liittyvillä objektiivisilla syillä ja kieltäytyminen perustuu mielivaltaisesti omien taloudellisten etujen edistämiseen sellaisten muiden palvelujentarjoajien kustannuksella, jotka järjestävät omalla vastuullaan moottoripyöräkilpailuja ja joiden on ennen kaikkea tarkoitus markkinoida niitä.

b) Kreikan lainsäädäntö on omiaan johtamaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön

97. Riippumatta siitä, onko määräävää markkina-asemaa tosiasiassa käytetty väärin, EY 86 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä EY 82 artiklan kanssa, voidaan olettaa rikotun pelkästään sen perusteella, että jäsenvaltion toimenpide *on omiaan johtamaan väärinkäyttöön*.[68] Nyt esillä olevassa asiassa on kahdesta syystä selkeästi vaarana, että ELPA käyttää määräävää markkina-asemaansa[69] väärin, kun se käyttää Kreikan tieliikennelain 49 §:n mukaista päätöksenteko-oikeuttaan.

98. Ensinnäkin nyt esillä olevassa asiassa kyseessä oleva puoltavaa lausuntoa koskeva sääntely johtaa eturistiriitatilanteeseen:[70] ELPA, joka järjestää itsekin moottoripyöräkilpailuja ja markkinoi niitä, saa Kreikan valtiolta oikeuden osallistua muiden, riippumattomien moottoripyöräkilpailujärjestäjien lupia koskevaan päätöksentekoon. ELPAlla on näin ollen käytettävissään paitsi oikeus, jonka perusteella se voi tosiasiassa estää muiden palveluntarjoajien tulon Kreikan markkinoille, myös taloudellinen intressi estää kilpailijoiden tulo markkinoille omien etujensa vuoksi.

99. Toiseksi ELPAn puoltavan lausunnon antamista koskevaan toimintaan ei sovelleta mitään rajoituksia, ehtoja tai valvontaa sen osalta, antaako se puoltavan lausunnon moottoripyöräkilpailuja koskevasta luvasta vai ei. Tällä tavoin ELPAn on hyvin helppo kieltäytyä antamasta puoltavaa lausuntoa muiden, riippumattomien moottoripyöräkilpailujen järjestäjien luvista. Kuten nyt esillä olevasta asiasta selvästi käy ilmi, toisen palveluntarjoajan eli MOTOEn suunnitelmien estämiseen riitti jo se, ettei ELPA antanut mitään lausuntoa niistä vuonna 2000.

66 – Pyramidirakenne ei tarkoita välttämättä sitä, että lajilla on vain yksi liitto; esim. nyrkkeilyn alalla toimii rinnakkain useampia kansainvälisiä liittoja.

67 – Vrt. tästä edellä alaviitteessä 13 mainitun urheilun valkoisen kirjan 4.1 kohta.

68 – Vrt. tästä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 87 kohta ja alaviitteessä 59 mainittu oikeuskäytäntö.

69 – ELPAn määräävästä markkina-asemasta vrt. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 59 ja 61 kohta.

70 – Vrt. tästä edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Raso ym., tuomion 28 kohta.

100. Järjestelmä, jolla taataan, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy, sellaisena kuin siitä määrätään EY:n perustamissopimuksessa, [71] voidaan tosiasiassa turvata kuitenkin ainoastaan siinä tapauksessa, että taloudellisten toimijoiden *yhtäläiset mahdollisuudet* varmistetaan. [72] Tämän edellytyksen kanssa ei ole yhteensoveltuvaa, jos ELPAn kaltainen yritys, joka itse järjestää ja markkinoi moottoripyöräkilpailuja, saa valtiolta valtuudet päättää vapaan harkintansa mukaan, mitä moottoripyöräkilpailuja Kreikassa järjestetään; tällä tavoin yritys asetetaan nimittäin selkeästi edullisempaan asemaan kilpailijoihinsa, eli niin moottoripyöräkilpailijoiden järjestäjiin kuin niiden markkinoijiinkin, nähden. [73]

101. Yhteisön oikeuden kanssa yhteensopivaa on kuitenkin se, että kansallinen lainsäätäjä säätää tietyissä tapauksissa, että toimivaltaisten viranomaisten on ennen toimintaa koskevan luvan myöntämistä hankittava asiantuntevia neuvoja. Yleisesti ottaen saattaa näin ollen olla järkevää ottaa kyseessä olevat urheilujärjestöt mukaan urheilun alalla tehtäviin päätöksiin. Tällä tavoin urheilun ja kunkin urheilulajin erityispiirteet voidaan ottaa huomioon parhaalla mahdollisella tavalla. [74]

102. Toimivan kilpailun säilyttäminen ja avoimuuden varmistaminen edellyttävät kuitenkin tahon, joka osallistuu moottoripyöräkilpailuja koskevien virallisten lupien myöntämiseen ja joka mahdollisesti valvoo näitä kilpailuja, selkeää erottamista yrityksistä, jotka järjestävät ja markkinoivat tällaisia kilpailuja. [75] Tämän erillisten toimijoiden periaatteen vastaista on se, että nyt esillä olevan asian kaltaisessa tapauksessa yksi ja sama taho eli ELPA tai sen tehtävään valtuuttama ETHEAM osallistuu moottoripyöräkilpailujen virallisten lupien myöntämiseen ja vastaa kilpailujen turvallisuuden valvonnasta sekä samalla itse – kilpailevana toimijana muiden, riippumattomien palveluntarjoajien kanssa – järjestää ja markkinoi tällaisia kilpailuja.

103. Lisäksi on varmistettava, että moottoripyöräkilpailujen järjestämistä koskeva virallinen lupa evätään ainoastaan sellaisten objektiivisten perusteiden mukaisesti, jotka eivät ole syrjiviä. Moottoripyöräkilpailuja koskeva virallinen lupa on oltava mahdollista saada tarvittaessa myös ilman päätöksentekoprosessiin osallistumaan pyydetyn ELPAn puoltavaa lausuntoa, mikäli tämä kieltäytyy mielivaltaisesti antamasta puoltavaa lausuntoa. Lisäksi hakijalla on oltava käytettävissä tehokkaat oikeussuojakeinot viranomaisen kielteistä päätöstä vastaan; [76] tämä käsittää myös väliaikaisista toimenpiteistä päättämisen. [77]

71 – Järjestelmä, jolla taataan, ettei kilpailu sisämarkkinoilla vääristy, mainitaan nimenomaisesti EY 3 artiklan 1 kohdan g alakohdassa, ja se on myös EY 81–EY 89 artiklan kilpailumääräysten perustana.

72 – Edellä alaviitteessä 56 mainittu asia Ranska v. komissio (telepäätelaitteet), tuomion 51 kohta ja asia C-18/88, GB-Inno-BM, tuomio 13.12.1991 (Kok. 1991, s. I-5941, Kok. Ep. XI, s. I-551, 25 kohta); ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 40 mainittu asia ERT, tuomion 37 kohta ja edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Raso ym., tuomion 29–31 kohta.

73 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 56 mainittu asia Ranska v. komissio (telepäätelaitteet), tuomion 51 kohta ja edellä alaviitteessä 72 mainittu asia GB-Inno-BM, tuomion 25 kohta.

74 – Vrt. tästä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 90–95 kohta.

75 – Vastaavasti edellä alaviitteessä 56 mainittu asia Ranska v. komissio (telepäätelaitteet), tuomion 52 kohta ja edellä alaviitteessä 72 mainittu asia GB-Inno-BM, tuomion 26 kohta.

76 – Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 30 mainittu asia Albany, tuomion 117 ja 121 kohta; tehokkaasta oikeussuojasta vrt. myös asia 222/86, Heylens ym., tuomio 15.10.1987 (Kok. 1987, s. 4097, Kok. Ep. IX, s. 225, 14 ja 15 kohta) ja asia C-432/05, Unibet, tuomio 13.3.2007 (Kok. 2007, s. I-2271, 37 ja 38 kohta). Yhteisön oikeudessa ei kuitenkaan velvoiteta jäsenvaltioita varmistamaan yksilöllistä oikeussuojaa pelkkiä *valmistavia* toimenpiteitä vastaan, esimerkiksi ELPAn kaltaisen yhdistyksen antamaa puoltavaa lausuntoa tai siitä kieltäytymistä vastaan (ks. tästä edellä mainittu asia Heylens ym., tuomion 16 kohta).

77 – Asia C-213/89, Factortame ym., tuomio 19.6.1990 (Kok. 1990, s. I-2433, Kok. Ep. X, s. 453, 21 kohta); asia C-226/99, Siples, tuomio 11.1.2001 (Kok. 2001, s. I-277, 19 kohta) ja edellä alaviitteessä 76 mainittu asia Unibet, tuomion 67 kohta.

104. Tähän liittyen Kreikan hallitus väittää, että ELPAlla on – toisin kuin ennakkoratkaisupyynnössä todetaan – velvollisuus antaa puoltava lausunto moottoripyöräkilpailujen järjestämistä koskevasta luvasta, kun sitä on haettu asianmukaisesti ja kun kaikki kansallisen lainsäädännön mukaiset edellytykset täyttyvät. Lisäksi Symvoulio tis Epikrateias[78] harjoittaa tuomioistuinvalvontaa sen suhteen, että ELPA kieltäytyy nimenomaisesti tai hiljaisesti antamasta puoltavaa lausuntoa.

105. Yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei nyt esillä olevassa asiassa ole ottaa kantaa kansallisten säännösten tulkintaan. Yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä on yhteisöjen tuomioistuinten ja kansallisten tuomioistuinten välisen toimivallanjaon puitteissa ottaa huomioon ennakkoratkaisupyynnössä esitetyt, ennakkoratkaisukysymykseen liittyvät tosiasiat ja oikeudelliset seikat, sellaisina kuin kansallinen tuomioistuin on ne määritellyt.[79] Ennakkoratkaisupyynnön lähtökohtana on selvästi se, ettei ELPAan sovelleta puoltavan lausunnon myöntämisen yhteydessä rajoituksia, ehtoja eikä valvontaa.

106. Edellä esitetyn perusteella on näin ollen todettava lähtökohtaisesti, että Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltainen säännös ei ole yhteensoveltuva EY 86 artiklan 1 kohdan ja EY 82 artiklan kanssa, koska se on omiaan johtamaan määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön.

2. EY 86 artiklan 2 kohdan mukaiset poikkeukset

107. Lopuksi on vielä tutkittava, voidaanko Kreikan tieliikennelain 49 §:ään soveltaa EY 86 artiklan 2 kohdan poikkeussääntelyä. Sen nojalla yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja,[80] sovelletaan EY:n perustamissopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä vain rajoitetusti; tällaisiin yrityksiin sovelletaan kilpailusääntöjä vain siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä.

108. ELPAn toiminta voidaan jakaa kahdenlaisiin tehtäviin: ensinnäkin moottoripyöräkilpailujen järjestämiseen ja markkinointiin ja toiseksi osallistumiseen näitä kilpailuja varten myönnettäviä virallisia lupia koskevaan päätöksentekoon Kreikan tieliikennelain 49 §:n nojalla.

109. Mitä tulee ensinnäkin ELPAn kaltaisen yhdistyksen harjoittamaan *moottoripyöräkilpailujen järjestämiseen ja markkinointiin*, ei ole tarpeen lausua siitä, onko kyseessä EY 86 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvä palvelu,

78 – Kreikan ylimmän oikeusasteen hallintotuomioistuin.

79 – Vrt. tästä edellä alaviitteessä 26 mainittu oikeuskäytäntö.

80 – EY 86 artiklan 2 kohdassa niin ikään mainituilla fiskaalisilla monopoleilla ei ole merkitystä nyt esillä olevassa asiassa.

kuten urheilun yhteiskunnallisen merkityksen perusteella voitaisiin väittää. Nyt esillä olevassa asiassa ei missään tapauksessa mikään viittaa siihen, että Kreikan valtio olisi ”uskonut” ELPAlle viranomaispäätöksellä urheilutapahtumien järjestämisen ja markkinoinnin.[81] Ei ole myöskään selvää, missä määrin tällaisen tehtävän hoitamiseksi ELPAlle on tarpeen antaa tieliikennelain 49 §:ssä säädetyn kaltainen etuoikeus, jossa sille annetaan mahdollisuus estää muiden palveluntarjoajien pääsy markkinoille.[82] Joka tapauksessa näyttää siltä, että tämä etuoikeus on käytännössä toteutettu[83] suhteellisuusperiaatteen vastaisesti, sillä sen mukaan ELPA voi kieltäytyä antamasta puoltavaa lausuntoa muiden palveluntarjoajien moottoripyöräkilpailuja koskevista luvista, ilman että siihen sovelletaan rajoituksia, ehtoja tai valvontaa.

110. Mitä lopuksi tulee siihen, että ELPA *osallistuu moottoripyöräkilpailuja koskevien virallisten lupien myöntämiseen*, yhdistys ei tarjoa tässä yhteydessä yleistä taloudellista etua koskevia palveluja vaan osallistuu julkisen vallan käyttöön. Tässä yhteydessä ei voida soveltaa EY 86 artiklan 2 kohtaa, koska tämän määräyksen soveltamisen edellytyksenä on, että yritys tarjoaa palveluita eli harjoittaa taloudellista toimintaa.[84]

111. Tämän vuoksi Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltaista sääntelyä ei voida perustella EY 86 artiklan 2 kohdalla.

3. Välipäätelmä

112. Yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

EY 82 ja EY 86 artiklan kanssa on ristiriidassa Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltainen säännös, jossa voittoa tavoittelemattomalle yhdistykselle, joka itse järjestää ja markkinoi moottoripyöräkilpailuja, myönnetään myös yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä virallisia lupia koskevaan päätöksentekoon, jonka yhteydessä tämä voi olla antamatta puoltavaa lausuntoa, ilman että siihen sovelletaan rajoituksia, ehtoja tai valvontaa.

81 – Vrt. tästä asia 127/73, BRT ja Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, tuomio 27.3.1974 (Kok. 1974, s. 313, Kok. Ep. II, s. 201, 20 kohta); asia 66/86, Ahmed Saeed Flugreisen ja Silver Line Reisebüro, tuomio 11.4.1989 (Kok. 1989, s. 803, Kok. Ep. X, s. 21, 55 kohta) ja asia C-159/94, komissio v. Ranska, tuomio 23.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5815, 65 kohta).

82 – Erityisoikeuden tarpeellisuutta koskevista perusteista vrt. asia C-320/91, Corbeau, tuomio 19.5.1993 (Kok. 1993, s. I-2533, Kok. Ep. XIV, s. I-223, 13 ja 14 kohta); asia C-157/94, komissio v. Alankomaat, tuomio 23.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5699, 53 kohta); asia C-209/98, Sydhavnens Sten & Grus, tuomio 23.5.2000 (Kok. 2000, s. I-3743, 77 kohta) ja edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Ambulanz Glöckner, tuomion 57 kohta.

83 – EY 16 artiklassa todetaan yleistä taloudellista etua koskevien palvelujen käytännön toteutuksen osalta, että ”tällaiset palvelut toimivat sellaisin perustein ja edellytyksin, että ne voivat täyttää tehtävänsä”.

84 – Taloudellisen toiminnan ja julkisen vallan käytön erottelusta vrt. edellä alaviitteessä 38 mainitut asiat SAT Fluggesellschaft, tuomion 30 ja 31 kohta ja Calì, tuomion 22 ja 23 kohta sekä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 49 kohta.

VI Ratkaisuehdotus

113. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Dioikitiko Efeteio Athinonin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Voittoa tavoittelematon yhdistys, jolla on yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä lupia koskevaan päätöksentekoon ja joka myös itse järjestää tällaisia kilpailuja ja tekee tässä yhteydessä sponsorointi-, mainos- ja vakuutussopimuksia, on EY 82 artiklassa ja EY 86 artiklassa tarkoitettu yritys.

   Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on tutkia EY 82 artiklaa koskevan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella, onko kyseessä olevalla yhdistyksellä määräävä markkina-asema ja onko tämän aseman väärinkäyttö omiaan vaikuttamaan tuntuvasti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

2) EY 82 ja EY 86 artiklan kanssa on ristiriidassa Kreikan tieliikennelain 49 §:n kaltainen säännös, jossa voittoa tavoittelemattomalle yhdistykselle, joka itse järjestää ja markkinoi moottoripyöräkilpailuja, myönnetään myös yksinoikeus osallistua moottoripyöräkilpailuja varten myönnettäviä virallisia lupia koskevaan päätöksentekoon, jonka yhteydessä tämä voi olla antamatta puoltavaa lausuntoa, ilman että siihen sovelletaan rajoituksia, ehtoja tai valvontaa.